

P. S. o Kralju Matjažu:

Ko je šel rokopis že v tiskarno, je pri načrtnem pregledovanju in izpisovanju starejših periodik (A. Štrubljeva) v Inštitutu za slovensko narodopisje SAZU prišla na dan še ena prezrta varianta KM:

(11.) Kralj Matjaž — IX. Zapisal v okolici Ptujске gore Rok D[rofenik] Gorski. Vrtec XVII, 1887, št. 12, 215—214 (v nadaljevanju Vrtčevih objav in ponatisov iz leta 1884 — zato št. IX). Varianta h Graf. t. 25—37, »Obisk pri KM«: glede uvodne situacije prim. Graf. t. 41 in 42. Vsebina: Na smrt obsojenemu misijonarju (!) obljubijo prostost, če gre v Kralj-Matjaževo deželo in poižve, kdaj bo sodnji dan. Na poti zaspi za »nekaj ur« = za 500 let. Pri KM vleče meč iz nožnice in izve, da bo sodnji dan takrat, ko bo »meč sam iz nožnice skočil«. Po vrnitvi v domači kraj misijonar ne umre takoj.

Nekaj opozoril na KM je tudi med bibliografskimi dodatki M. Jagodičeve za 1945—1950 v tem letniku Sl. Et. (str. 378—379). Spis »O kr. M.« v Koroški Kroniki (= Kk) IV (št. 42, 15. X. 1948) ne prinaša nič novega. V spisu »Pod goro KM« (Kk III, št. 7, 14. 2. 1947) je morda deloma izvorna tretja zgodba. Zanimivejša pa je objava štirih zgodb v Kk II, št. 10 (8. 5. 1946 v rubriki Mladi Korotan): »Kralj Matjaževa darežljivost«, »Gnjad (!) in vino«, »Kralj Matjaževa sodb«, »KM na lovu«. Če bi tu imeli pristno gradivo, bi bilo s tem še enkrat potrjeno ljudsko nagnjenje, naprtiti Matjažu vse mogoče kraljevske vloge. (Za prvo od omenjenih zgodb prim. Aarne-Thompson, nr. 1610 in Bolte-Polívka I, nr. 7.)

Milko Matičetov

Vilko Novak, *Der Aufbau der slowenischen Volkskultur*. Sonderabdruck: Zeitschrift für Ethnologie, Bd. 77, Heft 2, Braunschweig 1952.

Profesor Vilko Novak je objavil v nemškem etnološkem časopisu »Zeitschrift für Ethnologie« (1952) na sedmih straneh kratek pregled sestave (strukture) slovenske ljudske kulture po zgledu razprave profesorja Milovana Gavazzija »Etnografski sastav hrvatskoga sela« v »Zemljopisu Hrvatske« (Zagreb 1942). Ta pregled je pravzaprav izvleček iz večje razprave oziroma iz predavanja na mednarodnem etnološkem kongresu v Stockholmu leta 1951. Zato bomo podrobneje spregovorili o Novakovem delu, ko bo objavljeno v celoti. V tem letniku našega časopisa se omejujemo samo na nekaj pripomb k objavljenemu pregledu.

V navedenem Novakovem pregledu vidimo pomemben etnografski poskus, slovensko ljudsko kulturo razložiti kot sestavino praslovanske osnove ter alpskih, sredozemskih, panonskih in drugih etnografskih elementov. Takšno obravnavanje slovenske ljudske kulture, ki je v skladu z etnografsko stvarnostjo, je v načelu nedvomno znanstveno pravilno pa tudi pravično. Če pomislimo na mnoge znanstvene in politične delavce, ki so trdili in deloma trdijo še danes, da je slovenska ljudska kultura enostavno posnetek tujih sosednjih kultur (prim. uvod), potem pomeni Novakov pregled posredno tudi obračun s takim napačnim vrednotenjem naše ljudske kulture.

Objave Novakovega pregleda v mednarodno pomembnem etnološkem časopisu moremo biti torej veseli prav zaradi njenega narodnopolitičnega pomena. Ker še ne poznamo razprave same o tej temi, ne moremo ugotoviti, ali objavljeni pregled pomeni neko sintezo podrobnejših raziskav. Ne glede na to pa moremo priznati, da so Novakovi zaključki v omenjenem pregledu, ki se marsikje naslanjajo na ugotovitve profesorja M. Gavazzija in drugih etnografov, v mnogih pogledih povsem pravilni; pravilni so zlasti tam, kjer gre za rešena vprašanja ali za stvari, ki o njihovi kulturni pripadnosti ne more biti nobenega dvoma, pa čeprav še nismo o tem posebej razpravljali. Res pa je tudi, da je v pregledu nekaj spornih točk, ki jih je treba še kritično obravnavati.

Pregled ilustrira nekaj slikovnega gradiva iz foto-arhiva Etnografskega muzeja v Ljubljani, žal z nezadostnim besedilom, česar pa ni kriv avtor, marveč uredništvo časopisa.

Boris Orel